

M.T. Cy. N. 97
n:o. 290 1929.

Jät. 16/10-29

Hist. osasto, n:o 104

Rauman Pyhän Kolminaisuuden kirkon raunioiden
kaivaukset.

Liittyy 2 karttaa, 12 valokuvaa.

Hist. os. 19/10/29.

Muinaistieteellisen Toimikunnan kesätyöohjelman mukaisesti sai allekirjoittanut tohtori J. Rinteen johdolla suorittaa Rauman Pyhän Kolminaisuuden kirkon raunioiden paljastuksen ja kasvillisuuden perkaamisen. Varat tähän tarkoitukseen oli myöntänyt Rauman kaupunki, jonka tarkoituksena on saattaa rauniot ja niitä ympäröivä hautausmaa sellaiseen kuntoon, että ne olisivat omiansa lisäämään kaupungin nähtävyyksiä.

Kirkkoa on aikaisemmin jonkin verran tutkinut "Rauman historian" kirjoittaja V. Högman, joka mainitussa kirjassaan ylimalkaisesti kertoo havainnoistaan (siv. 23 - 26).

Kirkko on rakennettu suurista harmaakivilohkareista ilman muurilaastia; saumat on täytetty pienillä kivillä. Koillis- ja luoteisnurkassa on suuri ulospistävä luontaista kiveä muistuttava kulmakivi; kaakkoinen kulmakivi on näitä suurempi, mutta ei pistäydy ulospäin seinästä.

Sakariston seinät olivat varsinaisia kirkon seiniä huomattavasti ohuemmat, ja oli se vinossa asennossa kirkkoon. Sen läntinen seinä pistäytyi n. 40 cm kirkon sisäpuolelle. Ovi-aukon asemaa sakariston ja kirkon välillä ei voinut erottaa, eikä myöskään ikkunan sakariston asemaa. V. Högman kertoo tutkiessaan löytäneensä lasinkappaleita, jotka olivat olleet lyijypuitteissa; lasinpalasten löytymiskohtien mukaan saattoi hän määrätä myös ikkunoiden sijaitsemiskohdat (ks. Rauman historiasta). Nyt ei kirkosta talteen saatu muuta kuin 2 rahaa, noin keskeltä kirkkoa.

Rakenteeltaan on kirkko yksiläivainen. Jokaisessa nurkassa on ollut n. 2 x 2 m laaja knihti, jonka kirkon puolisessa kulmassa on kolme profiilia. Keskellä on holvia, kummallakin

pitkällä seinällä sijaitsevat nurkkaknihtien kokoiset kannattajat, joissa on samanlaista profileerausta molemmissa ulkokulmissa kuin knihdissäkin. Sekä nurkkaknihdeissä että keskellä olevissa kannattajissa on mukulakiviä ja näitä koossapitävää muurilaastia sisällä, reunat ovat tiilistä. Vain lounaisnurkan knihti voitiin tutkia (kuvat 4 ja 5), toisissa oli tiiliosa siksi rapautunutta, ettei niitä tällä kerralla voitu paljastaa; ne kun on samalla heti konservoitava.

Oviaukoista, jotka niinkään ovat tiilistä, paljastettiin eteläseinän läntisin (kuvat 10 ja 11). Siinä oli ulkopuolella 2 falssia, sisäpuolella suurempi falssi ovea varten (ks. karttaa), Kynnyskivi oli suuri yhtenäinen laatta.

Toisessa eteläseinän ovelta ei ollut ulkopuolella kuin yksi falssi; enempää ei tätä paljastettukaan. Läntisen seinän oviaukkoa ei ensinkään tutkittu, vaan päätettiin lykätä se siksi, kunnes raunioiden konservoimiseen ryhdytään.

Lattiaa ei tutkittu enempää kuin mitä tuli esille pilarin paikkoja etsittäessä. Eteläseinän läntisen oviaukon kohdalla on yhtenäisestä tiilikerroksesta päättäen ollut tiilinen lattia; niinkään oli tiilejä läntisten nurkkaknihtien lähettyvillä. Varsinaista lattiapintaa ei voitu määrätä, kun sisäpuolella ei suoritettu tarkempia tutkimuksia. Rautakangella koetettaessa tuli kivitystä vastaan noin 1 m kynnyksen alapuolelta. Se ei ole alkuperäistä lattiatasoa, vaan on tämä joko rauennut niin syväälle tai on se lattianalaisen haudan pohjaa..

Vastarinen
Juttimies ohjelma 2
Helsingissä lokakuun 11 päivänä 1929.

Helmer Jalonen

Valokuvat hist. osaston kirkkokuvien joukossa, samoin kartat.

M. T. dy N. 104
ur. 291 1929.

Jät. 3/10 - 29.

Hvit. os. 3/10 - 29.

Muinaistieteelliselle Toimikunnalle.

Koskeva P. Kolminaisuuden kirkkoa Rauman kaupungissa.

(3 planshia)

Muinaistieteellisen Toimikunnan vahvistamassa kesätöiden ohjelmassa oli Rauman kaupunkikirkon sorasta ja kasvullisuudesta puhdistaminen, minkä kaupunki oli ottanut kustantaakseen, joutunut allekirjoittaneen toimeenpantavaksi. Apulaisekseni oli määrätty amamuenssi H. Salonen, joka onkin jo antanut kertomuksen toiminnastaan. Tähän liittyen saan seuraavassa tehdä selkoa raunion nykyisestä tilasta sekä omista havainnoistani sen rakennushistoriaan nähden.

Rauniosta oli jo edellisenä talvena Toimikunnan taholta annetusta kehotuksesta ajettu pois suurin osa irtonaisia kiviä ja soraa. Jäljellä oli vain pohjakerroksia sekä pilastereita peittävä sorakerros, johon oli kielletty koskemasta. Raunion ulkosivuilta on jo aikaisemmin suurin osa kiviä ja soraa poistettu, joten jäljellä nyt oli myöhemmin varissutta, mikä jo oli nurmettunut ja ottanut tiheää pensaikkaa. Raunio oli suurimmalta osalta ympäröity piikkilanka-aitauksella, jotta lapset eivät pääsisi kiipeämään sille pudottamaan kiviä omaksikin turmiokseen. Raunio puhdistettiin nyt sekä sisältä että ulkoa poistamalla pensaikko ja sora. Myöskin piikkilanka-aita oli poistettava, joten raunio nyt jäi tässä suhteessa suojattomaksi. Puhdistuksen jälkeen peitettiin tiiliosat turpeilla ja maalla.

Kun rauniomuurin pinnoista ovat kiilakivet kiskotut pois ja laasti varissut tiehensä - täten on ymmärrettävä Salosen kertomuksessa sanonta "ilman muurilaastia" - ja muureille on nostettu suuri joukko niistä pudonneita kiviä, jotka ovat irtonaisina ja uhkaavat liukua jälleen alas, joten varsinkin lapsien on vaarallista oleskella muurien juurilla, ei rauniota varsin

vilkasliikkeisellä paikalla kaupungissa voi pitemmäksi aikaa jättää tälleen vaan olisi se ensitilassa konservoitava niin että muurien pintakivet pysyvät paikoillaan ja että muurien päällys tulee niin suojatuksi, että vesi ei pääse imeytymään muurien sisustaan. Täten olisi rauniossa n. 300 m² pintamuuria kiilattava ja saumattava, minkä ohella irtautuneet seinäkivet olisivat sijoitettavat paikoilleen sekä n. 200 m² muurien päällyspintaa tehtävä vedenpitäväksi ja suojattava, ottamalla huomioon että muurien sisätäyte saa pintakivistä tukea ja että esteetön veden lasku varataan pintaa käsitellessä. Tämän ohella olisivat tiilipintaisten pilasterit korjattavat, pinnat suureksi osaksi uusilla hyvin poltetuilla tiilillä, joiden koon tulisi olla pääasiassa saman kuin niissä alkujaan käytettyjen. Pilasterien päällykset olisivat sen jälkeen tiivistettävät käsitellen saumat asfaltilla ja mastixilla, minkä ohella niiden kuorimuurien päällys olisi suojattava kalendriitilla. Edellyttäen että paikalla on riittävästi kiila- ja seinäkiveä ja että aineiden kuletuksiin yleensä ei tarvitse varoja ^{ra/} vasta voitaneen työ saada suoritetuksi n. 25,000 markan suuruisella määrärahalla.

Kun raunioita ei missään tapauksessa mielestäni voida jättää suojaamatta jo sen vaaran vuoksi, joka nyt uhkaa sen lähellä oleskelihoita olisi vähintään 25,000 markan suuruisen määräraha saatava tulevana keväänä käytettäväksi sen korjaukseen. Saan tämän vuoksi ehdottaa, että Toimikunta, jolla tuskin on varoja tämänlaiseen tehtävään, esittäisi Rauman kaupungin valtuustolle kysymyksessä olevan tarpeen, huomauttaen työn suorituksen välttämättömyydestä tulevana keväänä niin aikaiseen kuin tällaisen työn suoritus yleensä on mahdollinen.

Kirkon rakennusominaisuuksista mainittakoon että sen verran suurista ja usein epämuotoisista kivistä laadittu sekä yleensä sekainen pintakivitus samoin kuin tahallisesti valitut suuret luontaiset nurkkakivet muistuttavat useista Hämeen ja Satakunnankin myöhäiskeskiaikaisista kirkoista. Seinäpaksuus on harvinaisen suuri 2 - 2,30 m, jossa suhteessa kaupungin nykyinen, entinen luostarikirkko tulee sitä lähelle (seinäpaksuus n. 2,10 m). Sakaristo on itsenäinen ohutseinäisempi rakennus,

joka ei ole luonnollisessa sopusoinnussa kirkon kanssa. Sen kirkkoon nähden vino asento ja joka tapauksessa kirkkoa jonkun verran vanhempi ikä tekee luultavaksi, että se on aikaisemmin palvelnut toista kirkkoa, nähtävästi puista, jonka suunta on ollut nykyisestä poikkeava. Silmiin pistävin on kirkon holvirakennus, joka ei näytä olevan itse rungon rakennusajalta, se kun kokonaan on ollut pilasterien ja kilpikaarien varassa. Huomiota ansaitsevat pilasterien suorakulmaprofiilit joille on vastineita Ulvilan, Huittisten ja Rymättylän kirkkoissa, lähinnä kumminkin viimeksimainitussa, jonka pilastereita ne m.m. konstruktiiivisesti läheltä vastaavat. Koko tällaiselle holvirakenteelle on vastineita Upplannin ja varsinkin Norrlannin kirkkoissa Ruotsissa keskiajan lopulta. Kirkko ei näin ollen näytä voivan olla niinkuin tähän asti on luultu, 1300-luvulta, vaan kaikki viittaa siihen, että sen rakennusaika lankeaa vasta 1400-luvun jälkipuoliskolle, holvien vasta keskiajan lopulle. Sen sijaan jää mahdolliseksi, että paikalla on jo 1300-luvun lopulla ollut puinen kirkko, johonka myöhemmin rakennettu kivisakaristo on periytynyt nykyiseen.

Joka tapauksessa on kirkko rakennushistoriallisesti varsin mielenkiintoinen ja ansaitsisi sen jäljellä oleva raunio jo tältäkin kannalta säilyttämistä ja suojaamista.

Liitän tähän luonnospirroksen kirkon holveista, tehtynä nyt jäljellä olevien jäännösten viittausten mukaan, sekä muutamia valokuvia.

Helsingissä 30 päivänä lokakuuta 1929.

Juhani Rinne.
Valokuvat lit. os. valokuvakapselissa.